

دفتر امتحان

تحية للممتحنين وللممتحنات،

يجب قراءة التعليمات في هذه الصفحة والعمل وفقاً لها بدقة. عدم تنفيذ التعليمات قد يؤدي إلى عواقب مختلفة وحتى إلى إلغاء الامتحان. أعد الامتحان لفحص التحصيلات الشخصية، لذلك يجب العمل بشكل ذاتي فقط. أثناء الامتحان، لا يُسمح طلب المساعدة من الغير، ولا يُسمح إعطاء أو الحصول على مواد مكتوبة أو شفوية.

لا يُسمح إدخال مواد مساعدة - كتب، دفاتر، قوائم - إلى غرفة الامتحان، ما عدا "مواد مساعدة يُسمح استعمالها" المفصلة في نموذج الامتحان أو في تعليمات مسبقة من وزارة التربية والتعليم. كما لا يُسمح إدخال هواتف خلوية أو أجهزة إلكترونية أخرى إلى غرفة الامتحان. استعمال مواد مساعدة لا يُسمح استعمالها سوف يؤدي إلى إلغاء الامتحان. بعد الانتهاء من كتابة الامتحان، يجب تسليم الدفتر للمراقب ومغادرة غرفة الامتحان بهدوء.

يجب التقيّد بنزاهة الامتحانات!

تعليمات للامتحان

1. يجب التأكّد بأنّ تفاصيلكم الشخصية مطبوعة على ملصقات الممتحن التي حصلتم عليها. لا يُسمح إضافة أو تغيير أية تفاصيل في الملصقات، وذلك لمنع عواقب في تشخيص الدفتر وفي تسجيل العلامات.
2. في حال عدم حصولكم على ملصقة، يجب ملء التفاصيل في المكان المعدّ لملصقة الممتحن، بخط يد.
3. لا يُسمح الكتابة في هوامش الدفتر (في المنطقة المخططة)، لأنّه لن يتم مسح ضوئي لهذه المنطقة.
4. للمسوّدة تُستعمل أوراق دفتر الامتحان المعدّة لذلك فقط.
5. يُمنع نزع أو إضافة أوراق. الدفتر الذي يُسلم ناقصاً يُثير الشكّ بعدم الالتزام بنزاهة الامتحانات.
6. لا يُسمح كتابة الاسم داخل الدفتر، لأنّ الامتحان يُفحص بدون ذكر اسم.

نتمنّى لكم النجاح!

מדינת ישראל
משרד החינוך

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ג, 2023, מועד ב
מספר השאלון: 11281
נספחים: נספח 1 – מאמרים
נספח 2 – דף עזר

עברית: הבנה, הבעה ולשון

הוראות

- א. משך הבחינה: שלוש שעות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני חלקים.
חלק ראשון – הבנה והבעה	–	50 נקודות
חלק שני – לשון	–	50 נקודות
- פרק א: שם המספר ואותיות השימוש
פרק ב: תחביר
פרק ג: מערכת הצורות
יש לבחור באחד הפרקים
סך הכול	–	100 נקודות
- ג. חומר עזר מותר בשימוש: דף עזר (נספח 2).
- ד. הוראה מיוחדת: יש לענות על השאלות בגוף שאלון זה לפי ההוראות.

שימו לב: בסוף הבחינה מצורפים דפי טיוטה. אין להוסיף דפים אחרים למחברת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

חלק ראשון – הבנה והבעה (50 נקודות)

קראו את המאמרים 1–3 שבנספח 1 המצורף, וענו על כל השאלות 1–4 שלפניכם.

הקפידו על כתב ברור, על כתיב נכון, על כללי הדקדוק ועל פיסוק הגיוני.

1. א. בשלושת המאמרים 1–3 מובאות דוגמאות מסוגים שונים לשימוש בחוכמת ההמונים.

הביאו דוגמה אחת מכל מאמר לשימוש בחוכמת ההמונים. (9 נקודות)

דוגמה ממאמר 1:

דוגמה ממאמר 2:

דוגמה ממאמר 3:

ב. הכותרת של מאמר 3 היא "הדור הבא של חוכמת ההמונים".

הסבירו במה שונה חוכמת ההמונים המוצגת במאמר 3 מחוכמת ההמונים המוצגת במאמרים 1–2. (5 נקודות)

2. לפניכם תיאור של ארבע קבוצות אנשים (1)–(4).

(1) סטודנטים הלומדים בתוכנית ייחודית במכללה בגליל

(2) אנשים מכל הארץ שמספר הטלפון של כל אחד מהם מסתיים בספרה 3

(3) אוהדי מכבי תל אביב מן העיר תל אביב

(4) נציגים ממדינות העולם החברים בארגון המדענים הבין-לאומי

א. פי עקרונות חוכמת ההמונים שבמאמר 1, איזו קבוצה תיחשב לקבוצה היעילה ביותר בקבלת החלטות

המתבססת על חוכמת ההמונים? הקיפו את מספרה. (2 נקודות)

ב. נמקו את קביעתכם על פי מאמר 1. (3 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, **מועד ב**, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

3. בפסקות ד-ה במאמר 2 מוצגות עמדותיהם של שני חוקרי חשיבה יצירתית וחדשנות בנוגע ליעילותה של חוכמת ההמונים, פרופסור פול פולוס וד"ר אייל דורון.

א. לפניכם משפט בנוגע לעמדותיהם של שני החוקרים. הקיפו את ההשלמה הנכונה. (2 נקודות)

עמדתו של ד"ר דורון עולה בקנה אחד עם עמדתו / מסתייגת מעמדתו של פרופסור פולוס.

ב. נמקו את תשובתכם על פי מאמר 2. (4 נקודות)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

חלק שני – לשון (50 נקודות)

בחלק זה שלושה פרקים. ענו על שני פרקים: על פרק א – חובה, ועל אחד מן הפרקים ב-ג.

פרק א: שם המספר ואותיות השימוש – חובה (10 נקודות)

בפרק זה ענו על שאלה 5.

5. במשפטים שלפניכם מספרים מודגשים וכן אפשרויות להגיית שם המספר. כתבו במילים את המספרים המודגשים (אין צורך לנקד), והקיפו את הצורה הנכונה מבין האפשרויות להגיית שם המספר.

• בספר "חוכמת ההמונים" מאת ג'יימס סורובייצקי יש 12 פרקים הנפרסים

על פני 286 עמודים, ואפשר למצוא בו את **שְלוש / שְלוש / שְלֹשֶׁת**

העקרונות של תורת חוכמת ההמונים. פרק מספר 4 בספר מציג את חשיבות

הביזור בקבלת החלטות בקבוצה.

• **אֶחָד / אֶחָד** הניסויים המפורסמים שהדגימו את חוכמת ההמונים נערך לפני **מֵאָה וְשֶׁבַע עֶשְׂרֵה /**

מֵאָה וְשֶׁבַע עֶשְׂרֵה שנים. בניסוי השתתפו **שְמוֹנֶה / שְמוֹנָה** מאות אנשים שניסו להעריך משקל

של שור.

• גם בישראל נערך ניסוי גדול בחוכמת ההמונים, ובו התבקש הציבור לנחש מהי כמות המלח בים המלח.

באתר משרד המדע נרשמו 23,000 כניסות של אנשים, וממוצע

הניחושים שלהם היה כ-42 מיליארד טונות מלח. ניחוש ההמונים היה קרוב

מאוד לחישובי המדענים.

• ברשימת **עֶשֶׂר / עֶשְׂרֵת** האפליקציות הפופולריות ביותר בישראל בעשור האחרון אפשר למצוא את

אפליקציית הניווט "וייז", שנעזרת בחוכמת ההמונים כדי לסייע לנהגים להיחלץ מן הפקקים.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

לפניכם שני פרקים: פרק ב – תחביר, פרק ג – מערכת הצורות.
בחרו בפרק שלמדתם: בפרק ב – תחביר **או** בפרק ג – מערכת הצורות.
בפרק שבחרתם ענו על השאלות לפי ההוראות.

ציינו את שם הפרק שבחרתם: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

פרק ב: תחביר (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 6–10 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

6. א. לפניכם משפט פשוט.

לעיתים משתתפים נמנעים מביטוי רעיונות בשל חשש מתגובת חברי הקבוצה.

נתחו את המשפט: ציינו מעל המילים שבמשפט את התפקידים התחביריים שלהן.

ב. לפניכם שני משפטים.

I. חוקרים כבר הוכיחו עד כמה חוכמת ההמונים ברשת מבוססת על דעה מוטה.

הסוג התחבירי: _____

II. בני אדם נוטים לחקות את חבריהם, על כן השמירה על חשאיות התשובות של חברי הקבוצה חשובה.

הסוג התחבירי: _____

ציינו מתחת לכל משפט את הסוג התחבירי שלו.

– אם המשפט מורכב, תחמו את הפסוקית / פסוקיות שבו, וציינו את תפקידן התחבירי.

ג. לפניכם משפט פשוט.

בלא חשיבה עצמאית יושפעו אנשים מדעות של אנשים אחרים בקבוצה.

המירו את המשפט הפשוט במשפט מורכב בעל פסוקית תנאי.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

7. א. לפניכם משפט.

אף על פי שפתרון של חברי קבוצה המרוחקים גאוגרפית זה מזה יהיה כנראה טוב יותר מפתרון של אדם יחיד, לא תמיד הוא יעלה בקנה אחד עם אמות המידה של חוכמת ההמונים.

מתחו קו מתחת לכל אחד מן הנשואים במשפט.

ב. לפניכם שלושה משפטים.

I. השימוש בבינה המלאכותית אינו אלא התפתחות נוספת של חוכמת ההמונים.

II. אנשים מאמינים שהפתרונות לבעיות שונות הם כבר לא בידי האדם היחיד, אלא בידי ההמון.

III. בחידושים כיום טמונים פוטנציאל רב וגם סכנות רבות.

(1) בשניים מן המשפטים יש חלקים כוללים. מתחו קו מתחת לחלקים הכוללים, וציינו מעליהם את

תפקידיהם התחביריים.

(2) ציינו ליד כל אחד מן המשפטים הכוללים את הקשר הלוגי בין החלקים הכוללים שבו.

(3) כתבו מחדש את משפט I בלי הצירוף "אינו אלא" ובלי לשנות את משמעות המשפט.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

8. א. לפניכם שלושה משפטים.

I. על פי מחקרים, אנשים נוטים להגיב בחיוב על מידע שכבר זכה לתגובות חיוביות.

II. פעולות חשובות בחברות עסקיות מתבצעות לפי החלטת חבר המנהלים.

III. הפתרון הקבוצתי יהיה כנראה טוב יותר מכל פתרון אחר.

(1) בשניים מן המשפטים יש הסגר. מתחו קו מתחת להסגר בכל אחד מן המשפטים.

(2) באיזה מן המשפטים ההסגר מחזק את אמינות המשפט? _____

(3) לפניכם משפט נוסף, ובו הסגר.

כידוע, השימוש בחוכמת המוונים נפוץ ברשתות החברתיות.

כתבו את המשפט מחדש במבנה של משפט מורכב בעל פסוקית נושא. שימו לב: אין להוסיף מידע חדש.

ב. לפניכם משפט בדיבור ישיר.

"כשאתם כופים על העובדים סיעור מוחות בקבוצה, אתם עלולים להחמיץ רעיונות טובים באמת",

אומר פרופסור פולוס.

(1) תחמו את הפסוקיות במשפט, וכתבו מעל כל אחת מהן את תפקידה התחבירי.

(2) העתיקו מן המשפט שלושה מושאים.

(3) כתבו את המשפט במבנה של משפט מורכב, בעל פסוקית בדיבור עקיף.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

9. א. לפניכם משפט.

בעת האחרונה התבשרנו שבינה מלאכותית ניצחה במשחק וידאו, שבמהלכו היא למדה דרכי שיתוף פעולה בין מחשבים ושחקנים אנושיים.

פרקו את המשפט לשלושה משפטים פשוטים, לפי הסדר הכרונולוגי שלהם.

- I. _____
 II. _____
 III. _____

ב. לפניכם קטע על פי מאמר 2, ובו שתי תמורות.

"חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן ומופרך", טוען ד"ר אייל דורון, חוקר חשיבה יצירתית. "לפי רעיון זה, אם מספיק אנשים יתאספו יחד לקבוצה, הם יהיו פתאום חכמים מאוד לעומת הפרט היחיד. יתרה מזאת, הרעיון הזה מפקיע מן האדם את הדברים החשובים ביותר שיש לו בעידן הטכנולוגיה: אישיותו, כישוריו, ניסיון חייו והאינטואיציה שלו. צריך להפסיק עם ההמון האנונימי הזה".

העתיקו מן הקטע לטבלה שלפניכם את שתי התמורות, כתבו את המילה או המילים שכל תמורה ממירה, והסבירו מה תורם המידע של כל אחת מהן לקטע.

תרומת המידע של התמורה לקטע	המילה או המילים שהתמורה ממירה	התמורה	
			1
			2

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

10. א. לפניכם קטע שהושמטו ממנו מילות הקישור.

הוסיפו את מילות הקישור המתאימות לפי הקשר הלוגי שבסוגריים.

כיום _____ אנשים רוצים לפתור בעיה המטרידה אותם _____ לקבל החלטה בנוגע לעניין
(זמן) (ברירה)

חשוב בחייהם, הם בדרך כלל פונים למומחה בתחום. אין ספק כי _____ היו מומחים בעלי ידע
(תנאי)

שאפשר להתייעץ איתם, אנשים לא היו יכולים לקבל החלטות מושכלות.

לא מעט אנשים מעדיפים לפנות לרשתות החברתיות _____ הגולשים
(ויתור/הסתייגות) (תכלית)

האחרים יסייעו להם בקבלת ההחלטה, _____ חוכמת ההמון נחשבת חזקה יותר מחוכמתו של
(סיבה)

האדם היחיד, ואפילו אם הוא מומחה בתחומו.

ב. (1) לפניכם משפט שיש בו דר־משמעות.

קראתי על חוכמת ההמונים ברשתות החברתיות.

- הקיפו את הצירוף היוצר את הדר־משמעות במשפט זה.
- ציינו את שני התפקידים התחביריים האפשריים של צירוף זה.

_____ ; _____

(2) לפניכם משפט אחר שיש בו דר־משמעות.

החלטת הוועדה החשובה התקבלה ברוב קולות.

כתבו שני משפטים שכל אחד מהם יבהיר משמעות אחרת של המשפט הדר־משמעי.

_____ (1)

_____ (2)

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

פרק ג: מערכת הצורות (40 נקודות)

בפרק זה ענו על ארבע מן השאלות 11–15 (לכל שאלה – 10 נקודות).

שימו לב: בכל שאלה שתבחרו, ענו על כל הסעיפים.

11. א. לפניכם טבלה, ובה משפטים שבהם פעלים מודגשים.

נתחו בטבלה שלפניכם את הפעלים המודגשים: ציינו את השורש ואת הבניין של כל פועל מודגש.

הבניין	השורש	הפועל
		אנחנו מְנַיְחִים שהמומחה יכול לפתור את הבעיה בקלות.
		מחקרים מְעַרְעְרִים את המהימנות של חוכמת ההמונים.
		חוקרים הוֹכִיחוּ שלא תמיד אפשר לסמוך על חוכמת ההמונים.
		בחשיבה בקבוצה טְמוּנוֹת כמה בעיות.
		הפופולריות של חוכמת ההמונים נִכְרַת כיום גם בעולמות הביון.
		ההחלטות הלא מושלמות שלנו מְצַטְבְּרוֹת יחד להחלטה חשובה.
		שיפוט חברי הקבוצה מְטַעָה לעיתים בשל השפעות חיצוניות.

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל אחד מהם מילה מודגשת.

I. קבוצה **תְּפִיקָה** רעיונות רבים יותר מפרט יחיד.

II. עליך להיות **תְּקִיף** יותר בעמדתך.

ציינו את השורש של כל אחת מן המילים המודגשות.

תְּפִיקָה: _____

תְּקִיף: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

12. א. לפניכם קטע, ובו שמות פועל מודגשים.

שימוש בחוכמת ההמונים מאפשר **לְאַמֵּד** גובה ורוחק או **לְיַעַץ** לאיזה רופא כדאי ללכת. אולם הוא יכול גם **לְיַצֵר** תובנות בתחומים אחרים החשובים לאדם. לכן צריך **לְהַפִּיר** בחוכמת ההמונים ואסור **לְהַתְעַלֵּם** ממנה. עם זאת, כדאי לזכור כי לשימוש בה יש גם השפעה שלילית: אנשים פוחדים **לְשַׁאת** באחריות או **לְהוֹתֵר** בלי רעיון מקורי.

(1) מיינו בטבלה שלפניכם את שמות הפועל המודגשים לפי הבניין.

התפעל	פיעל	הפעיל	נפעל	פעל (קל)

(2) כתבו שם פעולה באותו השורש ובאותו הבניין של שם הפועל **לְשַׁאת**.

(3) מן השורש של שם הפועל **לְהַתְעַלֵּם** כתבו שם פעולה בבניין נפעל.

(4) לפניכם ארבעה שמות. הקיפו את שני שמות הפעולה של שם הפועל **לְהַפִּיר**.

הַפְּרָה, הַפְּרוּת, פְּרִיָּה, הַפִּיר

ב. לפניכם ארבעה פעלים. הקיפו את הפועל שנוטה בזמן עבר בגוף נסתב של שם הפועל **לְהוֹתֵר**.

הוֹתִיר, נוֹתֵר, הִתִּיר, יִתֵּר

ג. לפניכם משפט, ובו שני פעלים מודגשים.

גם כִּי **אֵלֶךְ** בְּגִיּא צְלֻמֹת לֹא **אִירָא** רַע. (תהלים כ"ג, ד')

(1) כתבו את הבניין ואת הגוף המשותפים לשני הפעלים המודגשים במשפט.

הבניין: _____; הגוף: _____

(2) כתבו כל אחד מן הפעלים המודגשים בזמן הווה באותו הגוף.

אֵלֶךְ: _____

אִירָא: _____

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

13. א. לפניכם קטע, ובו מודגשות צורות בינוני.

בשנים האחרונות **משקיעים** ברחבי העולם **משקיעים** משאבים רבים כדי לרתום את השימוש בחוכמת
ההמונים לתחומי הביטחון, אך עדיין לא נמצאו פתרונות לכל האתגרים **שנכפפים** על ארגוני הביון השונים.
עם זה, לעיתים חוכמת ההמונים עלולה להביא לתוצאות **מדויקות** פחות מן התוצאות **שמשגות** בידי
יחידים או בידי קבוצה **מצמצמת**.

(1) ציינו מעל כל אחת מצורות הבינוני המודגשות את חלק הדיבור שאליו היא שייכת.

(2) מבין צורות הבינוני המודגשות העתיקו שלושה פעלים **סבילים** בבניינים **שונים**, וציינו את השורש

ואת הבניין של כל אחד מהם.

הצורה: _____; השורש: _____; הבניין: _____

הצורה: _____; השורש: _____; הבניין: _____

הצורה: _____; השורש: _____; הבניין: _____

ב. לפניכם שני משפטים, ובכל משפט זוג פעלים מודגש.

הקיפו את הפועל המתאים על פי ההקשר בכל משפט.

I. השימוש בחוכמת ההמונים בארגוני ביון **ידון / ידון** בישיבת הממשלה.

II. כשאנשים **ידעו / ידעו** את החסרונות של חוכמת ההמונים, הם ישתמשו בה בחוכמה.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

14. א. לפניכם משפט, ובו מילה מודגשת.

לדעת החוקרים, זהו רעיון **ישים**, שימושי וחדשני.

(1) **השורש** של המילה **ישים** במשפט זה הוא _____.

(2) **המשקל** של המילה **ישים** במשפט זה הוא _____.

בהקשר אחר המילה **ישים** יכולה לשמש פועל בעתיד.

(3) **השורש** של הפועל **ישים** הוא _____.

(4) **הבניין** של הפועל **ישים** הוא _____.

ב. לפניכם חמישה שמות.

תְּשׁוּבָה, תְּפֹסָה, שְׂרוּת, עֲמִית, טְעוּת

מיינו את השמות בטבלה, על פי תפקיד התי"ו בכל שם: תי"ו שורשית או תי"ו מוספית.

תי"ו מוספית	תי"ו שורשית

ג. לפניכם רשימת מילים.

כּוּיָה, מֵאֲפִיָּה, חֲנִיָּה, הוּיָה, פְּגִיָּה

(1) בטבלה שלפניכם מיינו את המילים לשתי קבוצות, לפי דרך התצורה שלהן.

שורש ומשקל	בסיס וצורן סופי

(2) בחרו באחת מן המילים שדרך התצורה שלהן היא בסיס וצורן סופי, וכתבו מהי משמעות הצורן הסופי.

עברית: הבנה, הבעה ולשון, מועד ב, קיץ תשפ"ג, מס' 11281 + נספחים

15. א. האקדמיה ללשון העברית מבקשת מדי פעם את עזרת הציבור במציאת חלופות עבריות למילים לועזיות.

אחת מן המילים האלה היא גֶרְפִּיטִי, שמשמעותה כתובת או ציור על קיר, בעיקר במרחב ציבורי לשם מחאה.

לפניכם שלוש מן ההצעות שהובאו לפני האקדמיה: **חֻרְתָּת**, **קִיור**, **רֶסֶסֶת**.

(1) ציינו את השורש ואת המשקל של המילה **חֻרְתָּת**. השורש: _____; המשקל: _____

(2) את דרך התצורה של המילה **קִיור** אפשר לנתח הן על דרך שורש ומשקל הן על דרך הלחם בסיסים.

פרטו את שתי דרכי התצורה האפשריות של המילה **קִיור**.

• ניתוח על דרך שורש ומשקל:

• ניתוח על דרך הלחם בסיסים:

(3) משקל המילה **רֶסֶסֶת** יכול לרמוז על תופעה שלילית. הסבירו מדוע.

ב. לפניכם שני משפטים, ובהם מודגשת המילה **נְסִיוֹנִי**.

(1) ציינו את סוג הצורך ואת משמעות הצורך של המילה המודגשת בכל משפט.

I. השימוש בחוכמת ההמונים בעולמות הביון והמודיעין הוא **נְסִיוֹנִי**.

סוג הצורך: _____; משמעות הצורך: _____

II. **נְסִיוֹנִי** מלמד אותי שתמיד עדיף להתייעץ עם אחרים לפני קבלת החלטה.

סוג הצורך: _____; משמעות הצורך: _____

(2) הבסיס של המילה **נְסִיוֹנִי** הוא **נְסִיוֹן**.

לפניכם מילים בצורת הרבים. הקיפו שלוש מילים שהמשקל שלהן זהה למשקל המילה **נְסִיוֹן**.

דְּמִיוֹנוֹת, שְׁטָפוֹנוֹת, זְכָרוֹנוֹת, פְּזִמוֹנִים, עֲקָרוֹנוֹת, פְּמוֹטוֹת

/בהמשך דפי טיוטה/

בהצלחה!

זכות היוצרים שמורה למדינת ישראל
אין להעתיק או לפרסם אלא ברשות משרד החינוך

"איתך בכל מקום, גם בבגרות.
בהצלחה, מועצת התלמידים והנוער הארצית"

"معك في كل مكان، وفي البجروت أيضًا.
بالنجاح، مجلس الطلاب والشبيبة القطري"

נספחים: נספח 1 – מאמרים ונספח 2 – דף עזר
לשאלון עברית: הבנה, הבעה ולשון
11281, מועד ב, קיץ תשפ"ג, 2023

נספח 1 – מאמרים

לפניכם שלושה מאמרים. קראו אותם, וענו על השאלות בשאלון המחברת המצורף.

מאמר 1

חוכמת ההמונים

מאת ג'יימס סורובייצקי

- פסקה א חוכמת ההמונים היא מושג הקשור ביכולת השיפוט של ההמון. פרנסיס גלטון, מדען בריטי, גילה את חוכמת ההמונים בשנת 1906 כשצפה בתחרות להערכת משקלו של שור שנערכה בשוק איכרים. המשתתפים בתחרות היו צריכים לנחש את משקלו של השור, ולכתוב את הניחוש שלהם על פתק. מי שהניחוש שלו היה הקרוב ביותר למשקל האמיתי, זכה בפרס. בסוף התחרות בדק גלטון את פתקי הניחוש. הוא שיער שממוצע הניחושים של הקבוצה רחוק מן המשקל האמיתי של השור, אולם הוא טעה. הוא גילה כי הממוצע היה קרוב מאוד למשקל השור.
- פסקה ב מגילוי זה הסיק גלטון כי בתנאים מסוימים החוכמה של קבוצת אנשים יחד גדולה מחוכמתו של כל אחד מהם בנפרד וגם מחוכמתו של מומחה יחיד. גם אם כל אחד מן האנשים בקבוצה אינו בעל ידע נרחב, הקבוצה יכולה לקבל החלטות חכמות.
- פסקה ג נראה אפוא כי אם מקבצים יחד קבוצה גדולה ומגוונת דייה של אנשים, ההחלטה של הקבוצה תהיה טובה מן ההחלטה של כל פרט בנפרד, ולא חשוב עד כמה הפרט היחיד נבון ובעל ידע. זהו נתון חשוב, משום שבני אדם מטבעם אינם מקבלי החלטות מושלמים – הם לא תמיד מתעקשים למצוא את הפתרון הטוב ביותר, אלא מסתפקים במה שנראה להם טוב דיו, ויכולת השיפוט שלהם מושפעת מרגשותיהם. למרות מגבלות אלה ההחלטות הלא מושלמות של הפרטים בקבוצה מצטברות יחד להחלטה טובה.
- פסקה ד רוב האנשים מאמינים שמידע בעל ערך נמצא רק בידי מעטים, והם מניחים שהמפתח לפתרון בעיות או לקבלת החלטות טובות הוא אדם אחד שבידיו התשובות. אני טוען שפנייה אל אדם "מומחה" היא טעות, ובמקום לפנות למומחה צריך לשאול את ההמון.
- פסקה ה עם זאת חוכמת המונים היא יעילה אם מתקיימים בקבוצה שלושה תנאים: גיוון של חברי הקבוצה, היעדר תלות ביניהם וביזור חברי הקבוצה (למשל כאשר חברי הקבוצה אינם נמצאים באותו אזור גאוגרפי).
- פסקה ו גיוון של חברי הקבוצה חיוני לקבלת החלטות טובות, בין השאר מפני ששיפוט של אדם יחיד אינו מדויק או עקבי דיו. בהחלטות חשובות כדאי להסתמך על דעה של קבוצה מגוונת שבה לאנשים יש ידע ותבונה ברמות שונות, ולא להסתמך רק על דעתו של אדם אחד או שניים, גם אם הם נבונים מאוד.
- פסקה ז היעדר תלות בין חברי הקבוצה חיוני גם כן כדי שתהיה לכל אחד מהם עצמאות מחשבתית. במקרה שאחד מחברי הקבוצה מביע את דעתו בגלוי, הוא עלול להשפיע על דעתם של שאר החברים בה, משום שלבני האדם יש נטייה לחקות את חבריהם. לכן חשוב לשמור על חשאיות הדעות של חברי הקבוצה. דעה של אנשים נעשית מוטה כשאין חשיבה עצמאית, ואף יותר מכך – כשאין מגוון דעות.
- פסקה ח ולבסוף, חוכמת ההמונים תלויה גם בביזור חברי הקבוצה. הכוונה היא שהאנשים בה צריכים שלא להיות מרוכזים במקום עבודה אחד או במיקום גאוגרפי מסוים. הפתרון של חברי קבוצה המרוחקים זה מזה, המנסים לקבל החלטה בעניין כלשהו בלי השפעה חיצונית המכוונת אותם לדעה אחת, יהיה כנראה טוב יותר מכל פתרון אחר של אדם יחיד.

* מעובד על פי סורובייצקי, ג' (2006). חוכמת ההמונים. ירושלים: עברית.

מאמר 2

חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן

מאת רנן נצר

- פסקה א "חוכמת ההמונים היא רעיון מסוכן ומופרך", טוען ד"ר אייל דורון, חוקר חשיבה יצירתית. "לפי רעיון זה, אם מספיק אנשים יתאספו יחד לקבוצה, הם יהיו פתאום חכמים מאוד לעומת הפרט היחיד. יתרה מזאת, הרעיון הזה מפקיע מן האדם את הדברים החשובים ביותר שיש לו בעידן הטכנולוגיה: הוא עצמו – אישיותו, כישוריו, ניסיון חייו והאינטואיציה שלו. צריך להפסיק עם ההמון האנונימי הזה".
- פסקה ב מחקרים שונים מערערים את מעמדו של רעיון חוכמת ההמונים, רעיון שבא לידי ביטוי גם בחשיבה קבוצתית וגם ברשתות חברתיות. בעקבות התנובה הבינונית של חוכמת ההמונים, חוקרים מותחים ביקורת על רעיון זה וטוענים שהמגמה כיום היא לחזור ולהתייעץ עם מומחים בתחומם ולהסתמך על חשיבה של יחידים או של זוגות לכל היותר.
- פסקה ג בחשיבה הקבוצתית טמונות כמה בעיות: הזמן לביטוי רעיונות מתחלק בין חברי הקבוצה, לכן אין ליחיד די זמן לגבש דעה אישית; לעיתים אנשים בקבוצה נמנעים מלהביע את דעתם בשל חשש מתגובת שאר החברים; יש אנשים בקבוצה שהחשיבה שלהם אינה חשיבה עצמאית, מכיוון שהם מושפעים מדעות של אחרים. הם נוטים להתמקד במשותף לכל חברי הקבוצה ובדרכי חשיבה דומות.
- פסקה ד פרופסור פול פולוס, חוקר חשיבה יצירתית וחדשנות, מסכים כי סביר שקבוצה תפיק כמות רבה יותר של רעיונות, אך מבחינת האיכות שלהם, רובם לא יהיו ישימים או חדשניים מספיק. לדעתו, חשיבה עצמאית מניבה לפחות פי שניים רעיונות איכותיים, ישימים, שימושיים וחדשניים. הוא מייעץ למנהלים לאפשר לכל עובד לחשוב ביחידות. "אנשים יצירתיים זקוקים למרחב פרטי, בלי הפרעות של רעשים חיצוניים", הוא אומר, "וכשאתם כופים עליהם סיעור מוחות או חשיבה בקבוצה, אתם עלולים להחמיץ רעיונות טובים באמת".
- פסקה ה "רבים מאיתנו מאמינים שהקבוצה הגדולה תמיד טובה מן הקבוצה הקטנה, אבל מחקרים מוכיחים שליחיד יש רעיונות יעילים ומקוריים יותר", טוען ד"ר אייל דורון. "חברות רודפות היום אחר חדשנות וחושבות שאם הן יכנסו שלוש מאות עובדים בקבוצות חשיבה או ייזמו האקטונים⁽¹⁾ ומרתונים של חשיבה, הן יגיעו לפריצות דרך. אבל מה קורה בפועל? רוב האנשים שותקים ורק שלושה או ארבעה חושבים בקול רם. מנכ"לים מספרים לי שלמעשה השיטה הזאת מסירה אחריות מאנשים. מנהלים כבר אינם מקבלים החלטות לבד; הם רוצים מייד לכנס את כולם ולחשוב יחד. אנשים מפחדים לקבל עליהם אחריות, חוששים להיתקע או להיראות לא יצירתיים. חוכמת ההמונים יודעת להעריך בעיקר מדידה של גובה, רוחק, משקל וגם להמליץ על רופא שיניים. שם זה התחיל ושם זה גם נגמר".
- פסקה ו מובן שאי אפשר להתעלם מן היכולת של ההמונים לשתף פעולה. צריך להכיר בהמונים ולשמוע את דעתם, אך חוכמת ההמונים אינה סותרת את חוכמת היחיד. חוכמת ההמונים, לעומת חוכמת היחיד, נחשבת חזקה יותר, לכן היא עלולה לערער את הרעיון של אחריות אישית.
- פסקה ז סורובייצקי, חוקר פורץ דרך, טוען בספרו "חוכמת ההמונים" כי קבוצה גדולה של אנשים שאינם מומחים בנושא מסוים, יכולה ליצור תובנה מדויקת וחכמה לא פחות – ובחלק מן המקרים אף הרבה יותר – מן התובנה של המומחים הגדולים ביותר בנושא. מאז התפרסם ספרו יותר ויותר ארגונים וחברות פועלים על פי הרעיון שהדבר הגדול הבא יגיע מן ההמון.

* מעובד על פי נצר, ר' (אפריל, 2017). חוכמת ההמונים היא אתוס מסוכן, מופרך לחלוטין ומניפולטיבי. גלובס. אוחר מן האתר globes.co.il.
(1) האקטון – אירוע תחרותי המתקיים בלחץ זמן, ומטרתו ליצור פתרונות חדשניים לבעיה נתונה באמצעות חוכמת ההמונים.

פסקה ח אולם גם סורובייצקי עצמו ציין כי במקרים שבהם אין מאפשרים חשיבה עצמאית, החלטות הפרטים בקבוצה מושפעות מהחלטותיהם של שאר האנשים, והנטייה במצב כזה היא לנסות להגיע לתמימות דעים – גם אם שיקול הדעת מוטעה.

פסקה ט חוכמת ההמונים באה לידי ביטוי בעיקר ברשת, וחוקרים כבר הוכיחו עד כמה חוכמת ההמונים ברשת מבוססת על דעה מוטה וקלה להשפעה. על פי מחקרים, אנשים נוטים להגיב בחיוב על מידע שכבר זכה לתגובות חיוביות. גולשים ברשת שראו תגובות חיוביות רבות על דעה מסוימת, ברוב המקרים הוסיפו גם הם תגובה חיובית. המחקרים מראים גם כי אנשים אינם עצמאיים בקבלת החלטות, לפחות לא במידה הנדרשת, וכי חוכמת ההמונים אינה אוסף העמדות הפרטיות של כל חברי הקבוצה, משום שעל כל עמדה של פרט בקבוצה משפיעות העמדות של האחרים ומעצבות אותה.

פסקה י החובה של כל אדם – מנהל, הורה, אזרח – היא להשתמש בניסיון המצטבר שלו באחריות ובאומץ ומתוך כך לקבל החלטה שהיא תוצאה של למידה אישית.

מאמר 3

הדור הבא של חוכמת המונים

מאת שי הרשקוביץ

- פסקה א חוכמת המונים זוכה לפופולריות רבה זה כמה עשורים, ועם זאת נראה שהשוק הגיע לרוויה מסוימת מן ההסתמכות עליה. יותר מ־3,000 חברות בעולם מספקות פתרונות טכנולוגיים המבוססים על חוכמת המונים, ונראה שיזמים ומשקיעים מחפשים את הדור הבא של האפשרויות הטמונות בה.
- פסקה ב גופי אכיפה נעזרים בחוכמת המונים זה כמה שנים. למשל בשנת 2011 כשהתחוללו מהומות בלונדון, העלתה המשטרה לרשת תמונות של מתפרעים כדי שהציבור יסייע בזיהוי החשודים בהתפרעויות ובאיתורם.
- פסקה ג גופי מחקר ופיתוח משקיעים זמן ומשאבים יקרים כדי לרתום את חוכמת המונים לצורכיהם, והפופולריות שלה ניכרת בעולמות הביון⁽¹⁾ ואכיפת החוק. הציבור עשוי לשמש מקור מידע נוסף, בין באמצעות ניצול המידע שממילא ברשותו ובין בהפעלתו לצורך השגת המידע הזה.
- פסקה ד עם זאת, אין לראות בחוכמת המונים פתרון מלא לכל האתגרים שארגוני הביון מתמודדים איתם, שכן שיטה זו טומנת בחובה כמה בעיות. ראשית, מחקרים גילו שבמקרים מסוימים השימוש בחוכמת המונים אינו יעיל בהכרח, ואף עלול להביא לפתרונות טובים פחות מפתרונות של יחידים או של קבוצה מצומצמת. שנית, בשל הקושי של המונים להבחין בין דעה למידע, רעיונות המבוססים על דעת ההמון עשויים שלא לעמוד בסטנדרטים המקצועיים והמחמירים הנדרשים בארגונים אלה. בעיה אחרת היא שבקבוצה רחבה ומגוונת עלולים להיות אנשים שמניעיהם עלומים, והם עלולים להציע בכוונה רעיונות מזיקים.
- פסקה ה הפיתוח העיקרי בתחום חוכמת המונים בשנים האחרונות הוא בינה מלאכותית⁽²⁾, שילוב בין אנשים למכונות. למעשה משתמשים בטכנולוגיות מתקדמות כמו בינה מלאכותית כדי לנתח מידע שעולה משיח המונים. שימוש כזה בהמונים עוזר לשכלל את יכולות הבינה המלאכותית ואת למידת המחשב.
- פסקה ו התפתחות מסעירה נוספת היא שיתוף פעולה בין מחשבים. במובן זה "ההמונים" הם גם מחשבים הפועלים יחד. רק בעת האחרונה התבשרנו שבינה מלאכותית ניצחה במשחק וידאו מרובה משתתפים. במהלך המשחק היא למדה ויישמה דרכי שיתוף פעולה בין כמה מחשבים ושחקנים אנושיים. להתפתחות זו יש פוטנציאל רב, אך בצידה גם סכנות. עוד לפני שמתגשם חזון האימים של מחשבים המשתלטים על המין האנושי, בלי פיקוח אנושי על מחשבים המשתתפים פעולה ביניהם ומנצלים מידע שמקורו בבני אדם, הבינה המלאכותית עשויה לשכלל את יכולות המעקב שלה באופן חסר תקדים, ולהביא בכך סכנה גדולה לחברה.

* מעובד על פי הרשקוביץ, ש' (יוני, 2019). הדור הבא של חוכמת המונים ימשיך לשרת את הציבור, אך לא יעצור שם. הארץ. אוחר מן האתר haaretz.co.il.
(1) ביון – שירות ריגול חשאי ואיסוף מודיעין של מדינה במדינה אחרת.
(2) בינה מלאכותית – טכנולוגיה המחקקת את האינטליגנצייה האנושית.

נספח 2 – דף עזר

טבלת התנועות

התנועות החטופות	התנועות הגדולות	התנועות הקטנות	
חֲטַף פתח	קִמְצָ	פִתַח	a
חֲטַף סגול	צִירֵי חסר יִ צִירֵי מלא	סִגוּל	e
	חִירִיק מלא	חִירִיק חסר	i
חֲטַף קמץ	חֹלֵם חסר חֹלֵם מלא	קִמְצָ קטן	o
	שׁוּרוּק	קוּבוּץ	u

טבלת הגופים

גוף שלישי	גוף שני	גוף ראשון	
נסתר	נוכח	מדבר	יחיד
נסתרת	נוכחת	מדברת	יחידה
נסתרים	נוכחים	מדברים	רבים
נסתרות	נוכחות	מדברות	רבות

חלקי הדיבור: שם עצם, שם תואר, פועל (שם פועל), תואר הפועל, מילת יחס, מילת קישור

תחביר

דרכי ההבעה במשפט: משפט חיווי, משפט ציווי, משפט שאלה

סוגי המשפטים: משפט פשוט, משפט מורכב, משפט איחוי (מאוחה/מחובר)

סוגי הנשואים: נשוא פועלי (לרבות נשוא מורחב), נשוא שמני, נשוא קיומי (דמוי פועל: יש, אין)

התפקידים התחביריים במשפט: נושא, נשוא, אוגד, מושא, תיאור, לוואי, תמורה

סוגי התיאורים ופסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי, ויתור

החלקים הבלתי תלויים במשפט: הסגר, פנייה, קריאה

משפטים בעלי מבנה מיוחד: נושא סתמי, חלק ייחוד, חלק כולל

קשרים לוגיים: ריבוי והוספה, צמצום, השוואה, ברירה, הדגמה, זמן, סיבה ותוצאה, תכלית, ניגוד, ויתור, תנאי

תורת הצורות

בנייני הפועל: קל-פָּעַל (פעל), נִפְעַל (נפעל), הִפְעִיל (הפעיל), הִפְעִיל (הופעל), פָּעַל (פיעל), פָּעַל (פועל), הִתְפַּעֵל (התפעל)

גזרות הפועל והשם:

גזרת השלמים, גזרת המרובעים

גזרות החסרים (העלולים): חסרי פ"נ (חפ"ן), חסרי פי"צ (חפי"ץ), חסרי פ"י (חפ"י)

גזרות הנחים: נחי פ"א (נפ"א), נחי פ"י/ו (נפ"י/ו), נחי ל"י/ה (נל"י/ה), נחי ל"א (נל"א), נחי ע"ו/י (נע"ו/י)

גזרת הכפולים (ע"ע)

דרכי תצורת המילים:

גזירה מסורגת: שורש ומשקל

גזירה קווית: בסיס וצורן, הלחם בסיסים, ראשי תיבות (נוטריקון)

סוגי צורנים: צורן גזירה, צורן נטייה